

37. Присяжнюк А.Й. Конституційне будівництво в Українській Народній Республіці доби Директорії (листопад 1918–початок 1921 рр.) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права» / А.Й. Присяжнюк. – Х., 2002. – 19 с.
38. Стецюк Н.В. Конституціоналізм в українській політичній та правовій думці (середина ХІХ ст.–кінець 80-х років ХХ ст.) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12. 00.01 «Теорія та історія держави і права» / Н.В. Стецюк. – К., 2003. – 20 с.
39. Яневський Д.Б. Політичні системи України 1917–1920 рр. : спроби творення і причини поразки : автореф. дис. ... докт. іст. наук : спец. 07.00.01 «Історія України» / Д.Б. Яневський. – Чернівці, 2008. – 40 с.
40. Солдатенко В. Новітні видання і дослідження з історії Української революції (1917–1920 рр.) / В. Солдатенко // Актуальні проблеми вітчизняної історії ХХ ст. : в 2 т. – К., 2004. – Т. 1. – С. 237–305.

Стопчак Н.В. ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ДИРЕКТОРИИ УНР ПО СОЗДАНИЮ КОНСТИТУЦИОННО-ПРАВОВЫХ ОСНОВ УКРАИНСКОЙ ГОСУДАРСТВЕННОСТИ В СОВРЕМЕННОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ИСТОРИОГРАФИИ.

В статье на многообразном историографическом и археографическом материале исследованы ведущие тенденции и основные этапы накопления знаний, касающиеся основных направлений деятельности Директории УНР по созданию конституционно-правовых основ украинской государственности в современной отечественной историографии. Выявлено, систематизировано и дано характеристику основным группам историографических источников по данной проблеме. С учетом историографического опыта предложена схема дальнейшего углубленного и комплексного исследования рассматриваемой проблемы.

Ключевые слова: историография истории Украины, историографический процесс, историографические источники, Директория УНР, конституционное строительство, нормативно-правовые акты.

Stopchak M.V. ACTIVITIES OF THE DIRECTORY OF THE UKRAINIAN PEOPLE'S REPUBLIC AS TO ESTABLISHING CONSTITUTIONAL AND LEGAL PRINCIPLES OF UKRAINIAN STATEHOOD AS REFLECTED IN MODERN DOMESTIC HISTORIOGRAPHY

Based on extensive historiography data and facts investigated are major trends in accumulation of knowledge about of activities of the Directory of the UPR as to establishing constitutional and legal principles of Ukrainian statehood in modern home historiography. Major groups of historiographic sources on the above problem are revealed, systematised and characterised. Defined is a range of issues, which call for further investigation and scientific interpretation.

Key Words: historiography of Ukraine's history, historiographic process, historiographic sources, the Directory of the UPR, constitution formation, regulations.

УДК 94(477)

І.В. Мазур, Н.В. Андріішин

ІСТОРІОГРАФІЧНА ТРАДИЦІЯ ТА ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ГУБЕРНСЬКИХ МІСТ УКРАЇНИ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ 1920-Х РР.

В даній статті розглянуто науковий доробок вчених, практиків, громадських діячів в контексті дослідження становлення влади рад у губернських містах України першої половини 20-х рр. ХХ ст. А також, пов'язаних з цим процесів – адміністративних, самоврядних, господарських, демографічних, національних, соціальних, культурних тощо.

Ключові слова: губернське місто, міська рада, урбанізація, трансформаційні процеси

Публікації стосовно проблем життєдіяльності губернських міст умовно поділено на два основні періоди, виокремлення яких зумовлене суспільно-політичними процесами, що відбувалися в Україні і мали вплив на розвиток наукової й пізнавальної сфери життя суспільства. Перший – радянська історіографія, включає в себе декілька етапів: 1) 1920-ті – перша половина 30-х рр.; 2) середина 30-х – перша половина 50-х рр.; 3) середина 50-х – середина 1980-х рр.; 4) друга пол. 1980-х – початок 1990-х рр. Другий період – сучасна історіографія, поділяється на сучасну вітчизняну та зарубіжну історіографію.

Мета статті – проаналізувати урбаністичні та історико-краєзнавчі трансформації наукової думки стосовно різноманітних аспектів життя губернських міст 1920-х років.

Перші роботи з вищезначеної теми представлені статтями, виступами, брошурами та невеликими посібниками з відсутніми посиланнями на джерела партійних лідерів, державних діячів та почасти науковців А. Буценка [1], М. Скрипника [2], П. Постишева [3], А. Хоменка [4], А. Гіршфельдома [5], Н. Черлунчакевича [6]. У представлених публікаціях сформовано теоретико-методологічні засади національної політики в УСРР та конкретизуються обставини запровадження етнополітики стосовно окремих етнічних меншостей.

Відновлення та посилення урбаністичних процесів на території УСРР відповідало офіційно пріоритетним напрямкам владної політики. На базі переосмислення історичного процесу в антропологічному і просторовому вимірах відбувається відтворення «живого» образу міста як складної динамічної цілісності. У такому векторі проводять свої дослідження Н. і Т. Анциферови [7]. Важливим внеском у дослідженні урбаністичної проблематики став науковий доробок українського історика І. Вологодцева [8]. Уперше в українській історіографії ним було виділено два етапи розвитку міст України: I – 50-60-ті рр. XIX ст. та II – 60-ті рр. XIX ст. – 20-ті рр. XX ст. Саме він звернув увагу громадськості та урядовців на певні недоліки, що існували в комунальній сфері. Дослідження ситуації та перспектив розвитку цього напрямку розвитку міст продовжилось і на управлінському рівні [9].

З метою виправдати адміністративні реформи керівниками організацій та учасниками даного процесу розглядалися проблеми губернської реорганізації [10]. Офіційно затверджені результати принципів територіальних реорганізацій опубліковувались у спеціальних виданнях Центральної адміністративно-територіальної комісії [11].

Становлення і формування нової системи рад розглядалось авторами-практиками - Г. Португаловим [12], М. Владимирським [13]. Їх праці містять інформацію стосовно ролі, значення та заходів відповідних органів у містах губернського значення.

Скрупульозністю підбору й аналізу статистично-облікових даних суспільно-політичних процесів вирізняються праці С. Мінаєва [14], В. Ігнат'єва [15], С. Власенко [16].

Усі ці видання містять важливий фактологічний матеріал, дають уявлення про ідеологічну атмосферу. Подають аналіз вад радянської системи, звертають увагу поруч із позитивними й на негативні аспекти розвитку міст, які пізніше не знайшли відображення в наукових працях. Визначальним для них є висновок, що всі ці проблеми «тимчасові», існують лише на певному етапі, пояснюються молодістю держави.

Для другого періоду 1930-ті – середина 50-х рр., притаманне різке зменшення кількості видань, їх описовість, вузька джерельна база, суб'єктивність в оцінюванні. Це стосується визначення ролі міських рад у губернських центрах, як представницьких органів місцевого самоврядування, їхній вплив на соціальні перетворення та етнодемографічний розвиток адміністративних осередків й відбудову різноманітних сфер життя міста. Такий схематизм у висвітленні пояснюється зменшенням впливу міських рад на життя суспільства, утвердження командно-адміністративної системи в Україні. Загальним для праць указанного періоду є майже повна відсутність посилань на архівні та інші джерела. По суті, це – літературна обробка звітів організацій. Проте проблема урбанізації країни залишалась відкритою [17].

За часів часткової десталінізації суспільства (середина 50-х – середина 80-х років) об'єктом систематичного наукового дослідження стало розвиток законодавства, діяльність і структура, форми і методи роботи у містах по відновленню й розвитку промисловості та приватного підприємництва тощо [18]. Проблеми управління промисловістю знайшли відображення в узагальнених працях з історії УРСР [19].

Потрібно виділити фундаментальне дослідження А. Венедиктова [20], який з історико-правової точки зору вивчає організацію управління промисловістю, включаючи історію робітничого контролю й націоналізації.

Даному періоду притаманний соціально-економічний вимір у підходах до виявлення природи міст, що посвідчують праці Ю. Пітюренко [21]. Активно досліджувалася історія робітничого класу України – А. Епштейн, В. Лобурець, О. Реєнт. У їх публікаціях розкривається внесок робітників у докорінні соціально-економічні перетворення в республіці, зокрема участі в управлінні індустріальним комплексом.

Окремий сегмент історіографічного доробку пов'язаний із фундаментальною працею «Історія міст і сіл», здійсненої великим колективом фахівців й аматорів під керівництвом академіка НАН України П. Тронька. Незважаючи на ряд недоліків, на сьогодні немає іншого

.....
комплексного дослідження краєзнавчого характеру, яке б за обсягом охопленого матеріалу могло перевершити дану краєзнавчу серію [22].

Слід зауважити, що в цей історичний період виходить ряд праць авторських колективів та монографій з історії окремих міст України, що вивчають і період 1920-х років. Зокрема багатотомники з історії Києва, історичні нариси Харкова, Одеси, Вінниці тощо [23].

Значну масу досліджень з історії губернських міст у 1920-1926 рр. та в цілому розвитку урбаністичних тенденцій всередині країни у цей період становлять статті в журналах і наукових збірниках [24]. Їх автори розглядають як конкретні проблеми міст досліджуваного періоду в процесі пристосування до нових віх державної політики, так і роботи щодо раціоналізації державного апарату.

Чи не найповніше серед інших авторів В. Наулко [25] показав динаміку чисельності населення корінного українського етносу та етнічних меншин УРСР впродовж двох часових періодів: 1897–1926 рр. (в кордонах УРСР на 17 вересня 1939 року) та 1926-1959 рр.

У 60-80-х роках захищено кандидатські дисертації В. Гречко, В. Духопельниковим, А. Лепьошкіним, П. Стояном [26]. Загалом, цей історіографічний період нараховує найбільшу кількість публікацій з досліджуваної нами проблеми, розширюючи її документальну базу. Проте заполітизований підхід у викладенні міської історії та відповідна підбірка документальних матеріалів не дає повною мірою розкрити урбанізаційні та соціально-демографічні процеси губернського міського простору.

Наступну групу літератури складають дослідження вітчизняних істориків з кінця 80-х рр. ХХ – початку ХХІ ст., написані під впливом кардинальних змін у суспільно-політичному житті країни, а після серпня 1991 року – у зв'язку з крахом тоталітарної системи та розпадом СРСР. Після проголошення Україною незалежності значний вклад у дослідження питання встановлення компартією всебічного громадського контролю належить В. Даниленку, Г. Касьянову, С. Кульчицькому [27]. У ці роки був введений в обіг термін «адміністративно-командна система», що міцно увійшов у науковий вжиток як синонім «тоталітарна система», «бюрократично-державна», «командна» [28].

Методологічний інструментарій дослідження історії міст закладено у роботах Я. Верменич, в яких наголошується на важливості повернення пізнавальної цінності історичного знання шляхом розвитку історичної локалістики [29]. Ряд монографій засвідчують зростання інтересу до макроісторії не лише в кордонах одного міста, але й окремих районів [30]. Створено численну наукову літературу, присвячену історії міст Києва [31], Харкова [32], Дніпропетровська [33], Одеси [34], Вінниці [35], Житомира [36], Чернігова [37] тощо.

Проблемам урбанізації та розвитку територій присвячені праці визначних українських вчених – В. Кравченко, М. Пітцика, І. Салія [38]. Нашу увагу привернули також дослідження В. Підгаєцького [39], Д. Гриня [40], які в основу вивчення розвитку міст поклали матеріали переписів 1923 і 1926 рр.

Важливою подією для істориків, що вивчають діяльність рад, став вихід у світ у 1990 р. монографії О. Гонтаря [41], який докладно аналізує розвиток законодавства про міські ради, хід і підсумки звітно-виборчих кампаній, питання взаємовідносин партійних органів і міських органів влади.

Доба державної незалежності України позначена активною роботою над розробкою історії міської повсякденності. Теоретичні підстави, закладені у загальних роботах О. Удода, О. Коляструк та І. Яковенко. Проблема соціальних аномалій доби непу привернула увагу таких українських дослідників як В. Іваненко та І. Іщенко [42].

Потужний пласт інформації містить література, присвячена широкому спектру питань етнічних меншин. Зокрема, від історії заселення етнічних меншин в Україні, динаміки їхньої чисельності до сучасного розселення, проблем соціально-економічного та культурного розвитку [43]. Найбільш ґрунтовними є роботи В. Крисаченко [44], Т. Єременко [45], Л. Якубової [46].

Останні роки виявилися плідними для дослідників у плані написання дисертаційних робіт, в яких розроблялися правові та історичні аспекти урбанізаційних процесів початку ХХ ст. Це безпосередньо стосується праць Г. Басари, Н. Гогохії, О. Комарницького, С. Єсюніна, І. Непотенко та інших [47].

У зазначений період з'явилася велика кількість публікацій, присвячених історії становлення комунального господарства в українських містах, проте значною мірою це стосується транспортних інфраструктур [48]. Все ж, спеціального дослідження, присвяченого вивченню життєдіяльності губернських міст, ефективності самоврядної діяльності міських рад таких значущих адміністративних осередків 20-х р. ХХ ст., зокрема в галузі становлення та розвитку системи комунального господарства і його забезпечення, немає.

У 90-х роках посилюється інтерес до суспільних відносин у міжвоєнний період з боку зарубіжних істориків. Вивчення питань суспільних відносин є невід'ємними складовими праць з історії 1920-х років таких авторів, як С. Карр, Б. Кравченка [49].

Важливі теоретичні положення й практичні результати містять праці французьких істориків Ф. Броделя – у вивченні проблем капіталістичного міста у світовому масштабі та з методологічних підходів – П. Мерлен [50]. Цікаві для нас відомості з історії електротранспорту в УРСР знаходимо в спеціалізованому атласі [51]. Сучасні російські вчені А. Сванідзе, Е. Сайко, А. Ахієзер розглядають місто насамперед як соціокультурне явище історичного процесу.

Констатуючи певні здобутки в галузі дослідження окремих аспектів розвитку українських губернських міст 20-х років ХХ ст., слід зазначити, що цілісні роботи, які охоплювали б комплекс проблем, пов'язаних з урбанізаційними процесами в них, відсутні. Саме тому узагальнений розгляд суспільно-політичних та адміністративних процесів у губернських містах, на тлі процесів побудови держави рад, є безумовно актуальним для сьогодення, й потребує у перспективі окремих розвідок та монографічних досліджень.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Буценко А.И. К вопросу о районировании Украины. / А.И. Буценко – Х., 1927.; Його ж. Радянське будівництво серед нацменшостей УСРР. / А.И. Буценко – Х., 1928.
2. Скрипник М.О. Народна освіта за 10 років // Скрипник М.О. Вибрані твори. / М.О. Скрипник – К., 1991.
3. Постишев П. Національне питання в реконструктивний період / П.Постишев – К., 1930. – 46 с.
4. Хоменко А. Населення України 1897-1927 рр. / А. Хоменко – Х., 1927; Його ж. Національний склад людности УСРР. / А. Хоменко – Х., 1931.
5. Гіршфельд А. Міграційні процеси на Україні (в світлі перепису 1926р.) / А. Гіршфельд – Х., 1930.
6. Национальный состав Советской Украины. Объяснительная записка к этнографической карте Украинской социалистической советской республики. / Сост. Н.А.Черлюнчакевич — Х., 1925.
7. Анциферов Н., Анциферов Т. Город как выразитель сменяющихся культур. Картины и характеристики. / Н.Анциферов, Т. Анциферов - Ленинград, 1926; Анциферов Н.П. Пути изучения города как социального организма. / Н.П. Анциферов, – М., 1926.
8. Вологодцев И.К. Особенности развития городов Украины / И.К. Вологодцев // Господарство України. –Х., 1930; Вологодцев І.П., Каплунов І.С. Комунальне господарство в містах України. / І.П. Вологодцев, І.С. Каплунов – Х., 1930.
9. Комунальне господарство УСРР. – Х., 1931.
10. Колесников А. Районирование и улучшение государственного аппарата. / А. Колесников –М.-Л., 1927; Ниругов И. Проблемы районирования. / И. Ниругов– М., 1927; Киселёв А. Районирование и низовая сеть Советов. / А. Киселёв – М., 1929.
11. Административно-территориальное деление Украины (По данным Центральной Административно-территориальной комиссии). – Харків, 1923; Адміністраційно-територіальний поділ УСРР при 3-х ступеневій системі врядування (За даними на 1 жовтня 1925 р.) –Харків, 1925.
12. Португалов Г.М. Секции Советов. / Г.М. Португалов – М., 1922.
13. Владимирский М.Ф. Советы, исполкомы и съезды Советов: Материалы к изучению строения и деятельности органов местного управления. / М.Ф. Владимирский - М., 1920-1921.
14. Мінаєв С.В. Ради на Україні. Підсумки перевиборів Рад 1928-1929 рр. / С.В. Мінаєв. – Х., 1928.
15. Ігнат'єв В.І. Міськради. / В.І. Ігнат'єв– Б.м.–Б.р.; Ігнат'єв В. Горсоветы. – М.-Л., 1926.
16. Власенко С.Н. Горсоветы на Украине (их работа и ближайшие задачи). / С.Н. Власенко - Харьков, 1927.
17. Проектирование социалистических городов. Сб. трудов Гипрограда. – Харьков, 1935. – №3.
18. Гудзенко П.П. Соціалістична націоналізація промисловості в Українській РСР (1917 – 1920 рр.). / П.П. Гудзенко – К., 1965; Экономическая политика Советского государства в переходной период от капитализма к социализму. – М., 1986.

19. Історія Української РСР: У 8 томах, 10 кн. Т. 6: Українська РСР у період побудови і зміцнення соціалістичного суспільства (1921-1941) / А.Г. Шевельов (гол. ред.). – К., 1977.
20. Венедиктов А.В. Организация государственной промышленности в СССР. – в 2 тт. – Л., 1957-1961.
21. Питюрченко Е.И. Территориальные системы городских поселений Украинской ССР. (Методология и методика исследования, анализ современного состояния, закономерности и перспективы развития). / Е.И. Питюрченко. – К., 1977.
22. Історія міст і сіл УРСР. – К., 1967-1972.
23. История Киева: В 2-х т. / Под ред. О.К.Касименко. – К., 1963.; История Киева: В 3-х т. 4-х кн./ Под ред. Ю.Ю. Кондуфор и др. – К., 1982.; Старовойтенко І.П. Соціалістичний Київ / Іван Павлович Старовойтенко— К., 1958; Окладной Г.М. Социалистический Харьков. — Х., 1951; Одесса. Очерк истории города-героя / Під ред, с. М. Ковбасюка – Одеса, 1957; Вінниця: Историчний нарис. – Вінниця, 1964.
24. Гонтар А.В. К вопросу о количестве городов и городских советов на Украине в 20-е годы / А.В. Гонтар // Вопросы истории СССР. – Х., 1985.- №30.- С. 89-94. ; Покшишевский В.В. Населённые пункты – местные центры и проблемы их соподчинения// Вопросы географии.–1962. – Сб. 56. – С. 30-53; Урбанизация и расселение: Сб. ст. / Под ред Ю.Л. Пивоварова.–М., 1975.
25. Наулко В.И. Национальный состав населения Украинской ССР по материалам переписей населения/ В.И. Наулко - М., 1964.; Наулко В.І. Етнічний склад населення Української РСР. Статистико-картографічне дослідження / В.І. Наулко - К., 1965.
26. Гречко В.В. Оживление местных Советов УССР и совершенствование работы их аппарата в 1925-1927 гг.: автореф. дисс. канд. юр. наук./ В.В. Гречко – Х., 1960; Духопельников В.М. Деятельность Советов Харьковщины в восстановительный период.// Автореф. дисс. канд. ист. наук. / В.М. Духопельников– Х, 1979; Лепешкин А.И. Местные органы власти Советского государства (1921-1936 гг.)/ А.И. Лепешкин – М., 1959; Стоян П.К. Советское строительство в УССР 1921-1925 гг.: автореф.дисс. канд. ист. наук. / П.К. Стоян – К., 1965.
27. Даниленко В.М. Сталінізм на Україні: 20-30-і роки / В.М. Даниленко, Г.В. Касьянов, С.В. Кульчицький. – К., 1991; Кульчицький С.В. УСРР в добу нової економічної політики (1921-1928 рр.): Спроба побудови концептуальних засад реальної історії / С.В. Кульчицький. — К., 1995.
28. Попова Г.Х. Рецензія на роман А.Бека «Нове призначення». // Наука и жизнь. – М., 1987. - №4.
29. Верменич Я.В. Исторична урбаністика в Україні: теорія містознавства і методика літочислення./ Я.В. Верменич - К., 2011.
30. 30 років Бабушкінському району міста Дніпропетровська: Метод. посіб. з історії Бабушкінського району. — Дніпропетровськ, 2003; Базарянинов В.К. Дзержинка: годы и судьбы: Очерки истории Днепропетровского металлургического комбината им.Ф.Э.Дзержинского./ В.К. Базарянинов — Дніпропетровськ, 1999.
31. Безгин А.Д., Корецкий С.П. Киев: колонизация левобережья. 1870-2006. / А.Д. Безгин, С.П. Корецкий — 2.изд. — К., 2006; Роль столиці у процесах державотворення: історичний та сучасний аспекти: Матеріали наук.-практ. конф., 28 лютого 1996 р., Київ / НАН України; Інститут історії та ін. / Ю.П. Лебединський (відп.ред.), Б.І. Мечинський (упоряд.) — К., 1996.
32. Михайлик О.Ф. Харкову — 300 років. Короткий історико-економічний нарис. / О.Ф. Михайлик — Х., 1956; До історії міста Харкова: будівництво, промисловість, наука / Центральний держ. науково-технічний архів України / О.В. Балишева (ред.), О.В. Балишева (упоряд.), А.О. Алексеєнко (упоряд.). — Х., 2004.
33. Днепропетровск: архит.-ист. очерк / Н.П. Андрущенко, С.Е. Зубарева, В.А. Ленченко. – К., 1985; Днепропетровску 200 лет 1776-1976. Сборник документов и материалов. – К., 1976; Дніпропетровськ на рубежі тисячоліть. / [В.Лазебник, Л. Пашук, В. Платонов, В. Клименко та ін.]. – Дніпропетровськ, 2001.; Дніпропетровськ: віхи історії / [А.Г.Болебрук, І.Ф. Ковальова, І.С. Стороженко та ін.] – Дніпропетровськ, 2001; Дніпропетровськ: минуле і сучасне. – Дніпропетровськ, 2001.
34. Болдирев О.В. Одесі – 600: історичний нарис / О.В. Болдирев – Одеса, 1994.
35. Вінниця: Историчний нарис. / Гол. редактор проф. Подолинний А.М.– Вінниця: Книга-Вега, 2007.; Зінько О.В. Вінниця в період НЕПу (1921-1928) // Вінницька газета. – 2004. – №79-94
36. Василюк Г.Д. Житомир. Матеріали до історії міста: Навч. посіб. до вивч. історії нашого міста в рамках історії України / Георгій Дмитрович Василюк / Житомирський інженерно-технологічний ін-т. — Житомир, 2001; Житомиру – 1120 (884-2004). – Житомир, 2004.
37. Леп'явко С. Чернігів. Історія міста – Науково-популярне видання. / С. Леп'явко. – К., 2012.
38. Кравченко В.В. Місцеве самоврядування в історії України: історія, проблеми, позиції / В.В. Кравченко // Місцеве самоврядування в Україні. Видання Фонду сприяння становленню і розвитку місцевого та регіонального самоврядування. – К., 1994.; Салій І.М. Урбанізація в Україні: соціальний та управлінський аспекти./ І.М. Салій– К., 2005.

39. Подгаецкий В.В. Города Укараины в годи непа (вариант клиометрического подхода к анализ социальных структур). / В.В. Подгаецкий. – Днепропетровск, 1994.
40. Кравченко Б. Соціальні зміни і національна свідомість в Україні ХХ ст. / Б. Кравченко – К., 1997.
41. Гонтарь А.В. Городские Советы Украины: история становления и развития. / А.В. Гонтарь – Киев-Одесса, 1990.
42. Іваненко В.В. Іщенко І.В. Україна непівська: аналіз соціальних аномалій південного регіону. / В.В. Іваненко, І.В. Іщенко. – Дніпропетровськ, 2006.
43. Етнонаціональна структура українського суспільства: довідник. - К., 2004; Національні відносини в Україні у ХХ ст.: Зб. документів і матеріалів / М.І.Панчук, І.Л. Гошуляк, С.С. Діброва та ін. – К., 1994.; Національні меншини України у ХХ столітті: політико-правовий аспект / [В. Войналович, О. Галенко, М. Генік, Т. Горбань та ін.]; керівник М. Панчук. – К., 2000.
44. Крисаченко В.С. Динаміка населення: популяційна, етнічна та глобальні виміри./В.С. Крисаченко– К., 2005.
45. Єременко Т.І. Польська національна меншина в Україні в 20-30 рр. ХХ століття. / Т.І. Єременко. – К., 1994
46. Якубова Л.Д. Етнічні меншості УСРР у першій половині 20-х років ХХ ст. / НАН України; Інститут історії України / С.В. Кульчицький (відп.ред.). — К., 2002.
47. Басара Г.Б. Українське провінційне місто як політичне та соціокультурне явище у добу національно-демократичної революції (березень 1917-квітень 1918 рр.): Дис... канд. іст. наук: 09.00.12 / Г.Б. Басара — К., 2003.; Гогохія Н.Т. Українське радянське місто 1929 - 1938 рр.: історико-соціальний аналіз: автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01. / Н.Т. Гогохія — Луганськ, 2003; Комарніцький О.Б. Містечка правобережної України в добу української революції 1917-1920 рр.: автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01. / О.Б. Комарніцький — Чернівці, 2005; Єсюнін С.М. Міста Подільської губернії у другій половині ХІХ – на початку ХХ ст.: соціальна інфраструктура, адміністративний та економічний аспекти.: автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01. / С.М. Єсюнін – Кам'янець-Подільський, 2011; Непотенко І.В. Чернігів у 1920-х рр.: структури повсякденності: автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01. / Непотенко І.В. – Чернігів, 2011.
48. Борисенко М. Міський транспорт у контексті життя городян України 20-30 років ХХ ст. // Пам'ять століть /М. Борисенко. – 2008. - №3; Николаевский трамвай // Википедия: Режим доступа: http://ru.wikipedia.org/wiki/Николаевский_трамвай (последнее изменение: 23:12, 23 марта 2010); Кац Г. История Одесского трамвая/ Г. Кац. // «Одесский Листок». – Февраль 2007. – №146. – Режим доступа: <http://www.odessapage.com/new/ru/node/807> (10.03.2009).
49. Карр Э. Русская революция от Ленина до Сталина. 1917-1929. / Э. Карр – М., 1990; Кравченко Б. Соціальні зміни і національна свідомість в Україні ХХ ст. / Б. Кравченко – К., 1997.
50. Мерлен П. Город: Количественные методы изучения/ Пер. с франц. – М., 1977.
51. Tramway Atlas of the former USSR.– Berlin-London, 1996.

Мазур И.В. ИСТОРИОГРАФИЧЕСКИЕ ТРАДИЦИИ И ПРОБЛЕМЫ ИССЛЕДОВАНИЯ ГУБЕРНСКИХ ГОРОДОВ УКРАИНЫ ПЕРВОЙ ПОЛОВИНЫ 1920-Х ГГ.

В данной публикации рассмотрены научные труды ученых, практиков, общественных деятелей в контексте исследования становления власти советов в губернских городах Украины первой половины 20-х гг. ХХ в. А также, связанных с этим процессов - административных, самоуправляющихся, хозяйственных, демографических, национальных, социальных, культурных и др.

Ключевые слова: губернский город, городской совет, урбанизация, трансформационные процессы.

Mazur I.V. HISTORIOGRAPHY TRADITION AND RESEARCH PROBLEMS PROVINCE CITY OF UKRAINE OF THE FIRST HALF 1920-

In this article scientific labours of scientists, practical workers, publicmen are considered in the context of research of becoming of power of advices in the province cities of Ukraine of the first half 20th And also, processes related to it - administrative, self-governing, economic, demographic, national, social, cultural and other. Keywords: province city, city advice, urbanization, transformation processes.